

Ágúst 2021

Störf án staðsetningar

Staða og framtíðarhorfur

Útgefandi:

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

Ágúst 2021

fjr@fjr.is

<https://www.stjornarradid.is>

Umbrot og textavinnsla:

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

©2021 Fjármála- og efnahagsráðuneytið

ISBN 978-9979-820-83-3

Efnisyfirlit

1. Inngangur	4
2. Greining á stöðunni.....	5
2.1 Hvar eru ríkisstörfin?.....	5
2.2 Vefkönnun	6
2.3 Greining á störfum	10
3. Þróun og framtíðarhorfur.....	19
3.1 Hröð tækniþróun og fjarvinna	19
3.2 Auglýsingar ríkisstofnana á Starfatorgi.....	19
3.3 Húsnæði fyrir störf án staðsetningar.....	19
3.4 Tæknilegir og mannauðstengdir þættir starfa án staðsetningar	20
4. Tillögur	21

1. Inngangur

Í stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnarinnar er kveðið á um að ráðuneytum og stofnunum þeirra verði falið að skilgreina störf og auglýsa þau án staðsetningar eins og kostur er, þannig að búseta hafi ekki áhrif við val á starfsfólki.

Um verkefnið er fjallað í stefnumarkandi byggðaaætlun fyrir árin 2018–2024, sem samþykkt var af Alþingi í júní 2018. Byggðaaætlunin lýsir stefnu ríkisins í byggðamálum og er ætlað að stuðla að jákvæðri þróun byggða og að efla samkeppnishæfni þeirra sem og landsins alls. Meginmarkmið byggðaaætlunarinnar er að jafna tækifæri allra landsmanna til atvinnu og þjónustu, jafna lífskjör og stuðla að sjálfbærri þróun byggðarlaga um land allt. Sérstök áhersla er lögð á svæði sem búa við langvarandi fólksfækkun, atvinnuleysi og einhæft atvinnulíf. Margvíslegar áherslur á sviði byggðamála eru tíundaðar í áætluninni sem ýmist leiða til beinna aðgerða eða til samþættingar við aðgerðir í öðrum opinberum áætlunum til að framangreindum markmiðum verði náð. Áætlunin inniheldur alls 54 aðgerðir. Í þeim hluta áætlunarinnar sem fjallar um tækifæri til atvinnu er aðgerð *B.7. Störf án staðsetningar*.

Markmið og lýsing aðgerðar B.7 er eftirfarandi:

Að ráðuneyti og stofnanir skilgreini störf sem geta verið án sérstakrar staðsetningar þannig að búseta hafi ekki áhrif við val á starfsfólki og að 10% allra auglýstra starfa í ráðuneytum og stofnunum þeirra verði án staðsetningar árið 2024. Þegar slíkt starf er auglýst skal vakin athygli á að um starf án staðsetningar sé að ræða. Verði starfsmaður ráðinn sem býr utan daglegrar vinnusóknar frá viðkomandi ráðuneyti/stofnun leitist vinnuveitandi við að finna viðunandi starfsaðstöðu nærri heimili. Fyrir árslok 2019 skal hvert ráðuneyti hafa skilgreint hvaða störf verður hægt að vinna utan ráðuneytis. Fyrir árslok 2021 skulu 5% auglýstra starfa vera án staðsetningar og í árslok 2024 skulu 10% auglýstra starfa vera án staðsetningar.

Verkefninu, sem er í samræmi við stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar, er ætlað að sporna við fækkun íbúa á einstökum svæðum og einhæfu atvinnulífi. Samfélagslegt markmið stefnumarkandi byggðaaætlunar er að í öllum landshlutum verði blómlegar byggðir og öflugir byggðakjarnar þar sem stuðlað verði að bættum lífskjörum landsmanna með sem jöfnustu aðgengi að grunnþjónustu og atvinnutækifærum óháð efnahag og búsetu.

Verkefnishópi, með fulltrúum allra ráðuneyta, var falið að vinna að greiningu á núverandi stöðu hjá stofnunum ríkisins á höfuðborgarsvæðinu og að sjá til þess að árlega verði hægt að fá fram tölfræði um fjölda auglýstra starfa án staðsetningar.

Fulltrúar fjármála- og efnahagsráðuneytisins, forsætisráðuneytisins og samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins fóru með framkvæmdastjórn verkefnisins:

- Elín Valgerður Margrétardóttir, formaður, fjármála- og efnahagsráðuneytið
- Eydís Eyjólfsdóttir, fulltrúi forsætisráðuneytisins
- Ingilín Kristmannsdóttir, fulltrúi samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins

Framkvæmdastjórn fundaði m.a. með Byggðastofnun, byggðamálaráði, stýrihópi Stjórnarráðsins um byggðamál, mannauðshópi og samráðshópi ráðuneyta um fjármál. Send var könnun til ráðuneyta og ríkisstofnana á höfuðborgarsvæðinu. Aflað var upplýsinga um fjölda starfa sem stofnanir töldu að hægt yrði að auglýsa án staðsetningar ef þau yrðu laus til umsóknar. Einnig var kannað viðhorf þeirra gagnvart kostum og annmörkum slíks fyrirkomulags. Þá var stuðlað að því að á Starfatorgi væri hægt að skrá starf án staðsetningar þegar auglýsing er sett á vefinn.

2. Greining á stöðunni

2.1 Hvar eru ríkisstörfin?

Bygðastofnun hefur síðastliðin sex ár gert könnun á staðsetningu starfa á vegum ríkisins.¹ Með störfum á vegum ríkisins er átt við stöðugildi greidd af Fjársýslu ríkisins, stöðugildi hjá opinberum hlutafélögum og stofnunum og stöðugildi hjá stofnunum sem hafa meirihluta rekstrartekna sinna af fjárlögum. Nýjustu tölur um fjölda stöðugilda eru frá 31. desember 2019. Störfin eru mun fleiri en stöðugildin en upplýsingarnar eru settar fram í fjölda stöðugilda. Þá er miðað við hjá hvaða stofnun störfin eru unnin, en ekki hvar viðkomandi starfsmaður býr.

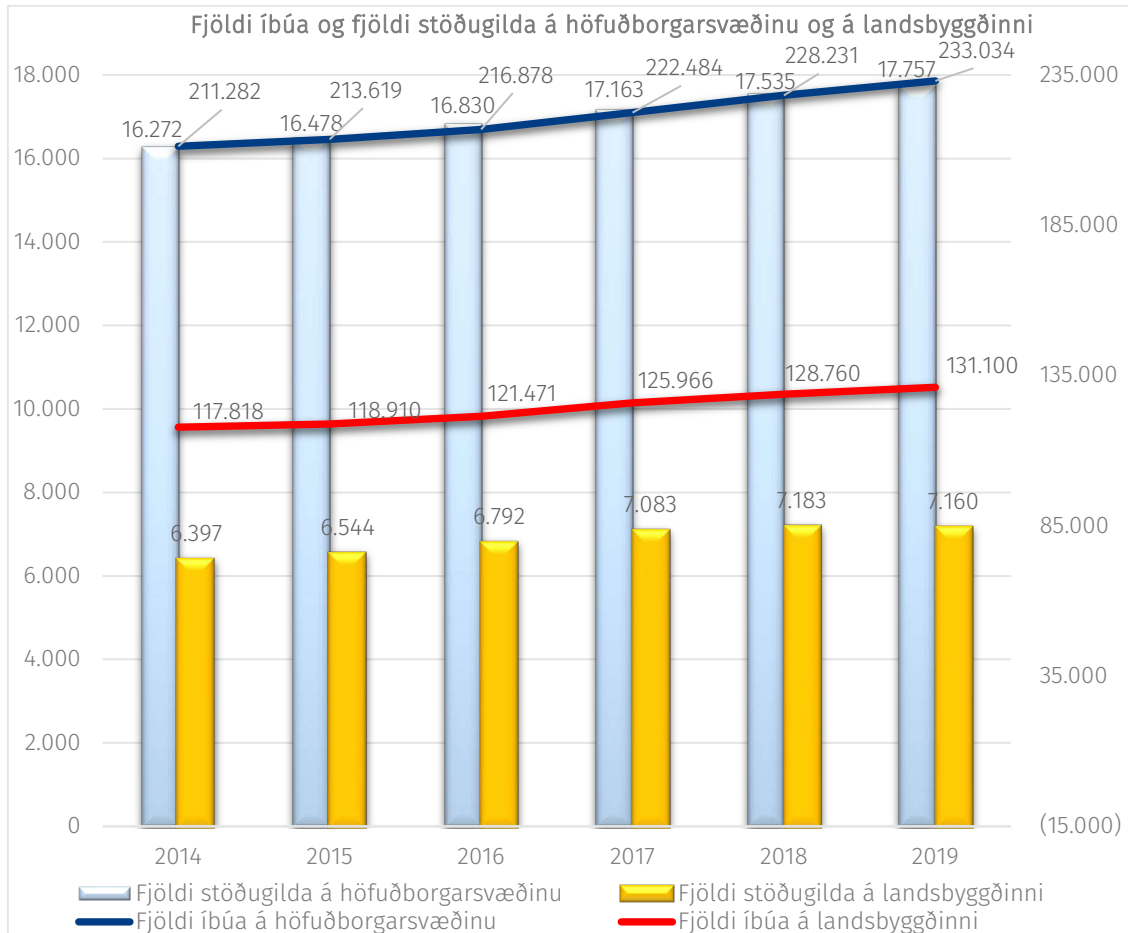
Í árslok 2019 var heildarfjöldi íbúa á Íslandi 364.134 og heildarfjöldi stöðugilda ríkisins 24.979. Fleiri konur skipa ríkisstörf eða 15.716 á móti 9.263 störfum skipuðum körlum. Á árinu 2019 fjölgaði stöðugildum um 199 á landsvísi, eða 0,8%. Taflan sýnir nánara niðurbrot niður á landshluta.

LANDSHLUTASKIPTING STÖÐUGILDA RÍKISINS 31. DESEMBER 2019

	Stöðu- gildi kvenna	Stöðu- gildi karla	Samtals stöðu- gildi	Breyting frá 31.12.18	Íbúafjöldi 1. jan. 2020	Hlutfall lands- manna	Hlutfall stöðugilda landsins	Hlutfall stöðugilda af íbúafjölda
Höfuðborgarsvæðið	11.256	6.501	17.757	+222 (1,3%)	233.034	64,0%	71,1%	7,6%
Suðurnes	659	720	1.379	-61 (-4,2%)	27.829	7,6%	5,5%	5,0%
Vesturland	566	266	832	+11 (1,4%)	16.662	4,6%	3,3%	5,0%
Vestfirðir	267	182	449	-5 (-1%)	7.115	2,0%	1,8%	6,3%
Norðurland vestra	313	173	487	+2 (0,4%)	7.322	2,0%	1,9%	6,7%
Norðurland eystra	1.355	612	1.967	+20 (1%)	30.600	8,4%	7,9%	6,4%
Austurland	361	197	558	-4 (-0,7%)	10.739	2,9%	2,2%	5,2%
Suðurland	906	582	1.488	+15 (1%)	30.833	8,5%	6,0%	4,8%
Erlendis	33	28	61	-1 (-1,6%)	-	-	0,2%	-
Óstaðsett	0	2	2	-1 (-25%)	-	-	0,0%	-
Samtals stöðugildi	15.716	9.263	24.980	+199 (0,8%)	364.134	100%	100%	6,9%

Næsta mynd sýnir þróunina undanfarin sex ár.

¹ https://www.byggdastofnun.is/static/files/Starfagreining/31.12.2019/rikisstorf_31-12-2019.pdf
https://www.byggdastofnun.is/static/files/Starfagreining/31.12.2019/rikisstorf_heimasida.xlsx

Meðaltal síðustu sex ára sýnir að á höfuðborgarsvæðinu búa að jafnaði 64,1% landsmanna en hlutfall stöðugilda ríkisins þar er 71,3%. Á landsbyggðinni búa 35,9% landsmanna og er hlutfall stöðugilda ríkisins þar 28,7%.

Þróunin á milli árána 2014 og 2019 sýnir að íbúum á höfuðborgarsvæðinu fjölgar um 10,3% en ríkisstörfum fjölgar minna, eða 9,1%. Á landsbyggðinni fjölgar íbúum um 11,3% og ríkisstörfum fjölgar um 11,9%.

2.2 Vefkönnun

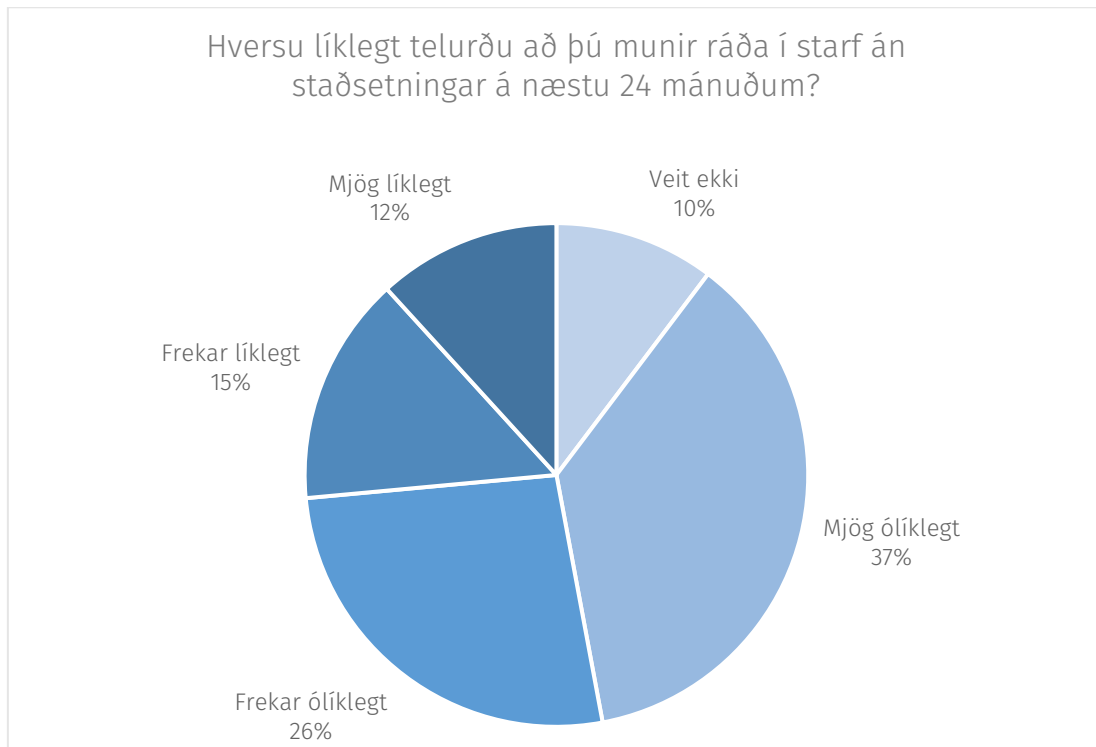
Framkvæmdastjórn, í samráði við tengiliði allra ráðuneyta, lagði fyrir vefkönnun til að fá fram viðhorf forstöðumanna ríkisstofnana á höfuðborgarsvæðinu til fjölgunar starfa án staðsetningar.

Í formála vefkönnunar er starf án staðsetningar skilgreint sem starf sem er ekki bundið tiltekinni starfsstöð innan veggja stofnunar heldur getur verið unnið hvar sem er á landinu, að því gefnu að viðunandi starfsaðstaða sé fyrir hendi.

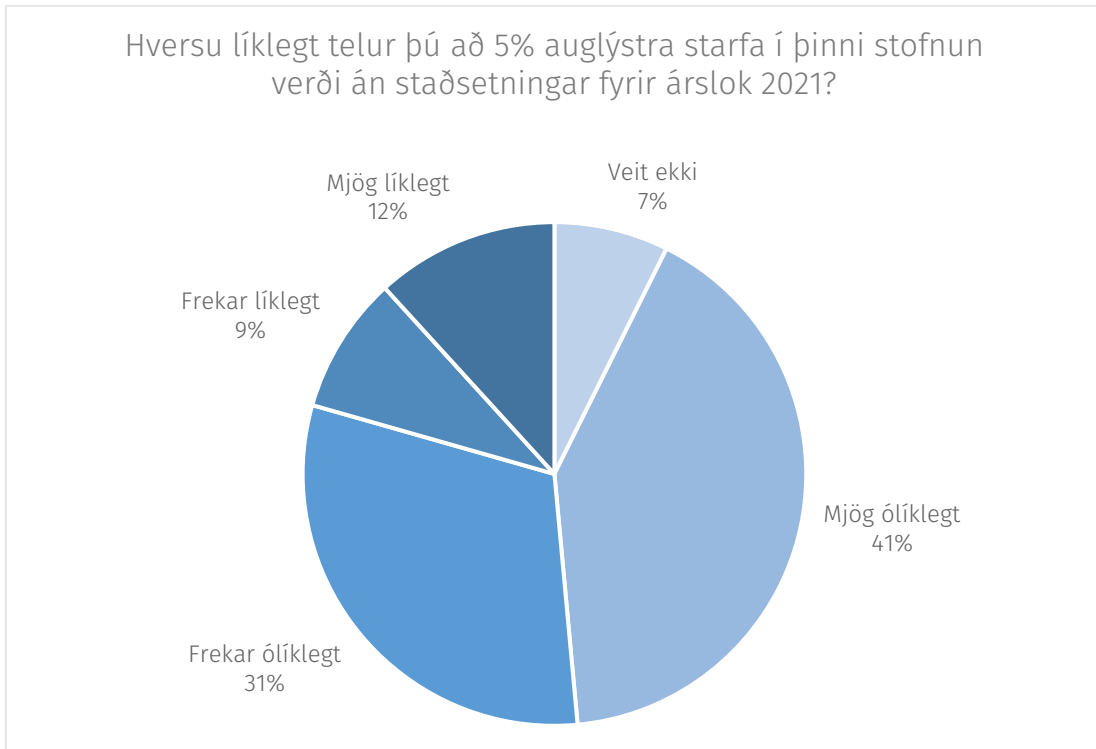
Könnunin var send í marsmánuði 2020 til 117 ríkisstofnana á höfuðborgarsvæðinu og var svarhlutfallið 58%. Spurt var hversu líklegt væri að stofnunin myndi ráða í starf án staðsetningar á næstu 24 mánuðum, hversu líklegt talið væri að 5% auglýstra starfa yrðu án staðsetningar fyrir árslok 2021 og hversu líklegt væri að þau yrðu 10% fyrir árslok 2024. Opnar spurningar voru um hvaða kosti og annmarka stofnanir sæju við að fjölga störfum án staðsetningar og þá gafst svarendum tækifæri til að koma með ábendingar til stjórnvalda.

Hjá þeim 68 stofnunum á höfuðborgarsvæðinu sem svöruðu vefkönnuninni voru stöðugildi 5.492 en þar af tæplega 13% á starfsstöðvum utan höfuðborgarsvæðisins, eða 692 stöðugildi. Sem dæmi má nefna var meira en helmingur stöðugilda á landsbyggðinni hjá fjórum af þessum stofnunum höfuðborgarsvæðisins. Hjá Vatnajökulsþjóðgarði eru um 90% stöðugilda á landsbyggðinni (33 stöðugildi), hjá Landgræðslunni 80% (44 stöðugildi), hjá Landbúnaðarháskóla Íslands 66% (57 stöðugildi) og hjá Vegagerðinni 66% en þar eru jafnframt flest stöðugildi með starfsstöð á landsbyggðinni, eða 236.

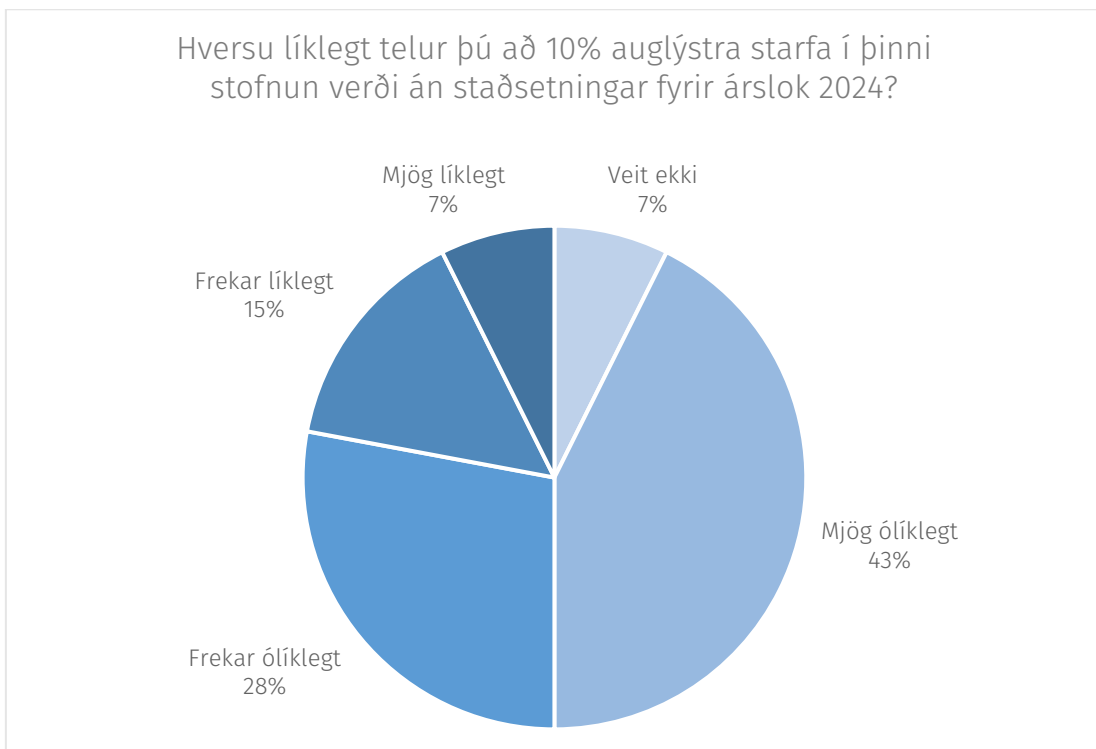
Niðurstöður úr svörum stofnana má sjá á eftirfarandi myndum:

Um 27% telja mjög eða frekar líklegt að ráða í starf án staðsetningar á næstu 24 mánuðum en 63% telja það mjög eða frekar ólíklegt.

Um 21% telur frekar eða mjög líklegt að 5% auglýstra starfa verði án staðsetningar fyrir árslok 2021 en meirihlutinn, eða 72%, telur það frekar eða mjög ólíklegt.

Um 22% aðspurðra telja frekar eða mjög líklegt að 10% auglýstra starfa verði án staðsetningar fyrir árslok 2024 en 71% telur það frekar eða mjög ólíklegt.

Samandregnar niðurstöður úr opnum spurningum um kosti, annmarka og ábendingar eru eftirfarandi:

Þegar spurt var hvaða kosti stofnanirnar sjá við það að fjölga störfum án staðsetningar nefndu flestir byggðasjónarmið, þ.e. að fjölga atvinnutækifærum um landið og jafna búsetuskilyrði.

Það er jákvætt að skapa betri tækifæri til atvinnu um land allt, auka fjölbreytni í störfum á landsbyggðinni. [Einnig] kostur að geta nýtt nútímasamskiptatækni og fjarvinnslu-störf fela í sér hugsanlegar viðhorfsbreytingar.

Margir nefndu þann kost að auka fjölbreytni í starfsmannahópnum og aukna möguleika á að ráða hæfasta starfsmanninn, þar sem hugsanlega breiðki hópur umsækjenda um starf sem ekki er háð ákveðinni starfsstöð.

Almennir kostir við hagnýtingu sveigjanleika vinnumarkaðar – skilgreina afköst og árangur án þess að miða allt við viðveru á starfsstöð.

Nokkuð margir nefndu sparnað sem kost, s.s. vegna húsnæðis og aðstöðu, en einnig bættu starfsaðstöðu. Þá var minni starfsmannavelta nefnd og að störf án staðsetningar væru umhverfisvæn. Áhugavert er að þessi sömu atriði voru þó einnig nefnd sem mögulegir annmarkar, sbr. umfjöllun hér síðar.

Þá er ljóst af mörgum svörum að reynsla af þeirri fjarvinnu sem einkennt hefur störf ráðuneyta og stofnana á tímum Covid-19 hefur að einhverju leyti breytt viðhorfi svarenda og var m.a. bent á að sá

... heimsfaraldur sem er í gangi núna hefur allavega sýnt að mörg störf er hægt að vinna annars staðar.

Einnig voru þó nokkuð margir sem sáu enga kosti við að fjölga störfum án staðsetningar hjá sinni stofnun, s.s. vegna eðlis starfseminnar og staðbundins búnaðar sem nauðsynlegur er fyrir starfsemina.

Þegar spurt var hvaða annmarkar stofnanir sæju við fyrirkomulag starfa án staðsetningar voru flestir sammála um að helstu annmarkarnir væru kröfur um náð samstarf og samskipti í starfsemi viðkomandi stofnana og við viðskiptavinum. Þá gætu ekki allir viðskiptavinir stofnana nýtt sér fjarþjónustu, s.s. vegna fötlunar. Þannig væri mikilvægt að starfsmenn væru á staðnum og ættu í beinum samskiptum við viðskiptavinum.

Í þessu samhengi bentu margir á mikilvægi félagslega þáttarins og að fjarlægð milli manna kæmi í veg fyrir hann. Bent var á að þrátt fyrir þá reynslu sem hlotist hefur af fjarvinnu á tímum Covid-19 væri

... það sem flestir eru að tala um í dag „skortur“ á mannlegum samskiptum og samneyti á vinnustað.

Einn svarandi orðaði þannig áhyggjur af einangrun starfsmanna:

Það þarf að passa mjög mikið upp á að starfsmenn sem vinna í fjarvinnu einangrist ekki. Þeir taka ekki þátt í örspjallinu sem er á milli funda og í vinnuumhverfinu. Það er áskorun fyrir stjórnendur að upplýsa starfsmenn.

Margir töldu að starfsemi sinna stofnana væri mjög sérhæfð og krefðist jafnvel aðgangs að gagnagrunnum eða staðbundins búnaðar sem væri nauðsynlegur fyrir starfsemina og væri ekki aðgengilegur annars staðar, líkt og fram kom hér á undan.

Kostnaður var jafnframt nefndur í þessu samhengi. Húsnæðiskostnaður var nefndur, leiga gæti orðið dýrari og engin aukafjárveiting fylgi vegna þess. Ferðakostnaður geti jafnframt aukist til muna ef starfsmaður þarf að ferðast reglulega til höfuðstöðvanna, sem aftur hafi neikvæð áhrif á umhverfið og grænu skrefin í ríkisrekstri. Hér var því þó velt upp að *kannski erum við komin lengra í notkun fjarfundabúnaðar og gætum lækkað þennan kostnað* og þá með vísan til undangenginnar fjarvinnu.

Möguleg mismunin í útdeilingu verkefna var nefnd og að það geti verið töluverð áskorun fyrir stjórnendur að halda verkefnum á áætlun og halda vinnuframlagi stöðugu í fjarvinnu.

Það fer vissulega eftir eðli verkefna og tímalengd en reynslan hefur sýnt okkur að verkefni dragast fremur á langinn og erfitt getur reynst að halda tímasettri áætlun án þess að stjórnendur starfi við hlið sinna starfsmanna. Þó má benda á að yfirstandandi Covid-tímar og reynsla stofnana af fjarvinnu starfsfólks hafa hvatt stjórnendur til að auka tíðni fjarsamskipta sem vissulega efla þessi tengsl mun betur en áður og auðvelda verkstjórn.

Einhverjir svarendur sáu enga annmarka á störfum án staðsetningar og sagðist jafnframt einn svarandi kjósa heldur að tala um áskoranir en annmarka.

Ég sé ekki mikla annmarka almennt séð, sérstaklega eftir reynslu undanfarinna vikna þar sem notkun á fjarfundabúnaði hefur aukist mikið og færni í fjarsamstarfi orðin meiri.

... áskorun getur legið í þjálfun nýrra starfsmanna þegar sá sem þjálfar er ekki á sama stað og sá sem er þjálfaður. Rækta þarf samstarf og samskipti í gegnum fjarskiptabúnað.

Að endingu var gefinn kostur á að koma á framfæri öðrum ábendingum til stjórnvalda í vefkönnuninni varðandi störf án staðsetningar. Þrisvar var nefnd nauðsyn þess að starfsaðstaða væri fyrir hendi fyrir þau störf sem ekki væru innan veggja ráðuneyta og stofnana. Var lagt til að ráðstafanir væru gerðar til að útvega starfsaðstöðu í hinum dreifðu byggðum landsins til að unnt væri að tilgreina aðgengilegar starfsstöðvar við auglýsingu starfa í stað þess að leita lausna um starfsaðstöðu í ráðningarferli eða þegar ákvörðun um ráðningu liggur fyrir. Í því samhengi mætti gjarnan efla þá vinnukjarna sem eru á landsbyggðinni sem geti stuðlað að og aukið líkur á að fólk vilji starfa á landsbyggðinni.

Nefnt var að mögulega þurfi að endurhugsa mat á vinnuframlagi ef þróunarverkefni eins og störf án staðsetningar, sveigjanlegur vinnutími og stytting vinnuviku eiga að ná góðu flugi.

Við erum að mínu mati of fast bundin í að mæla vinnuframlag eftir tíma í stimpilklukku fremur en framvindu verkefna. Þetta gerir sumum stjórnendum erfiðara að sjá fyrir sér fólk vinna í mikilli fjarlægð frá þeim. [Stjórnendur] þurfa að sjá fólk sitja við borðið sitt.

Þá var bent á þörfina á að setja skýrar reglur um störf án staðsetningar. Mikilvægt væri fyrir ráðuneytin, stofnanir og stjórnendur þeirra að hafa fast land undir fótum í þessum málum, lög og reglur um hvað má og hvað má ekki. Jafnframt gæti þurft að fylgja aukafjárveiting með starfsmönnum sem eru án staðsetningar og til að tryggja tæknilega getu ráðuneyta og stofnana til að vinna dreifðar um landið.

Því var velt upp hvort auðveldara væri að móta störf frá upphafi heldur en að flytja störf og starfsfólk út á landsbyggðina. Huga þurfi vel að kostum og göllum við að dreifa starfsmönnum fámennra stofnana um landsbyggðina.

Fram kom í einu svari að stofnanir væru margar og smáar en með sameiningu og stækkun stofnana eða með sérstökum einingum sem sinni rekstrarþjónustu við minni stofnanir gæti orðið auðveldara að skilgreina störf án staðsetningar.

2.3 Greining á störfum

Til viðbótar við vefkönnunina var kallað eftir greiningu á stöðugildum stofnananna í samvinnu við tengiliði allra ráðuneyta. Fólst greiningin í því að skipta stöðugildum stofnana upp í starfsheiti eða starfshópa og meta hvort störfin krefjast persónulegrar viðveru eða hvort hægt sé að inna þau af hendi í fjarvinnu og þá hversu mörg stöðugildi séu þannig í hverju starfsheiti. Að mati þeirra 100 stofnana sem skiluðu greiningu væri mögulegt að auglýsa 840 störf án staðsetningar, þ.e. 10% stöðugilda þeirra stofnana samanlagt. Myndin sýnir eyðublað sem stofnanir notuðu við greiningu starfa.

Heiti stofnunar:						
Starfsheiti	Fjöldi	Krefst starfið persónulegrar þjónustu við notendur sem verður að veita á staðnum og ekki er hægt eða æskilegt að veita í gegnum síma eða net? (t.d. heilbrigðisstarfsfólk, löggæsla)	Krefst starfið viðveru á tilteknu svæði? (t.d. ræstingar, mótuneyti, framkvæmdir og viðhald)	Telur þú raunhæft að auglýsa starfið/störfín án staðsetningar?	Samtals fjöldi stöðugilda án staðsetningar	Hluti hóps í hverju starfsheiti sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar (sjáflvirkur útreikningur)
		<i>já/nei/að hluta</i>	<i>já/nei/að hluta</i>	<i>já/nei/að hluta</i>		%
Framhaldsskólakennari	20	að hluta	að hluta	að hluta	2	10%
Lögfræðingur	5	nei	nei	að hluta	1,5	30%
Bókari	1	nei	nei	já	1	100%

Sýnishorn af eyðublaði sem stofnanir fengu til útfyllingar.

Hér á eftir koma niðurstöður greininga stofnana á því hve mörg stöðugildi hægt væri að auglýsa án staðsetningar. Niðurstöður eru settar fram í töflu fyrir hvert ráðuneyti og undirstofnanir þeirra.

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 11. Sjö af þeim skiluðu greiningu, eða 64%. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 27% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið	54	10	19%
Ferðamálastofa	24	18	75%
Fiskistofa	64	58	91%
Hafrannsóknastofnun	180	12	7%
Hugverkastofan			
Matvælastofnun			
Neytendastofa	17	2	12%
Nýsköpunarmiðstöð	74	15	20%
Orkustofnun			
Samkeppniseftirlitið	27	2,5	9%
Verðlagsstofa skiptaverðs			
Samtals	440	117,5	27%

Dómsmálaráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 16. Fjöldi stofnana sem skilaði greiningu var 13, eða 81%. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 2% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Dómsmálaráðuneytið	40	16,75	42%
Dómstólasýslan	5	0	0%
Fangelsismálastofnun			
Héraðsdómur Reykjaness			
Héraðsdómur Reykjavíkur	47,5	1,5	3%
Héraðssaksóknari	66	0	0%
Hæstiréttur Íslands	14	0	0%
Kærunefnd útlendingamála	19	0	0%
Landhelgisgæslan	199	3,75	2%
Landsréttur	31	0	0%
Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu	424	0	0%
Persónuvernd	18	2	11%
Ríkislögreglustjóri	144	0	0%
Ríkissaksóknari	15	2	13%
Sýslumaðurinn á höfuðborgarsvæðinu			
Útlendingastofnun	84	0,5	1%
Samtals	1106,5	26,5	2%

Félagsmálaráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 13. Allar skiluðu greiningu. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 9% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Félagsmálaráðuneytið	50	1	2%
Barnaverndarstofa	108	0	0%
Fjölmenningarsetur	7	2,3	33%
Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins	46	0	0%
Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar	9	1	11%
Húsnæðis- og mannvirkjastofnun	72	13	18%
Ríkissáttasemjari	4	0	0%
Tryggingastofnun	98	4,5	5%
Umboðsmaður skuldara	17	0	0%
Úrskurðarnefnd velferðarmála	12	0	0%
Vinnueftirlit ríkisins	32	9	28%
Vinnumálastofnun	84	15	18%
Þjónustu- og þekkingarmiðstöð fyrir blinda, sjónskerta og einstaklinga með samþætta sjón- og heyrnarskerðingu	24	7	29%
Samtals	563	52,8	9%

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 10. Allar skiluðu greiningu. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 6% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	87	6	7%
ÁTVR	301	0	0%
Fjársýsla ríkisins	84	17	20%
Framkvæmdasýsla ríkisins	33	4	12%
Ríkiseignir	18	2	11%
Ríkiskaup	25	4	16%
Skattrannsóknarstjóri ríkisins	27	5	19%
Skatturinn	319	14	4%
UMBRA, þjónustumiðstöð Stjórnarráðsins	35	6	17%
Yfirskattanefnd	9	2	22%
Samtals	938	60	6%

Forsætisráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 4. Allar skiluðu greiningu. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 8% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Forsætisráðuneytið	49	4	8%
Hagstofa Íslands	126,5	11	9%
Ríkislögmaður	10,5	0	0%
Umboðsmaður barna	4	1	25%
Samtals	190	16	8%

Heilbrigðisráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 8. Fjöldi stofnana sem skilaði greiningu var 7, eða 88%. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 21% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Heilbrigðisráðuneytið	56	4,5	8%
Embætti landlæknis	69	2	3%
Geislavarnir ríkisins	10	1	10%
Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins	87,5	19,5	22%
Heyrnar- og talmeinastöð Íslands	28	0,5	2%
Lyfjastofnun	65,3	60	92%
Sjúkratryggingar Íslands	130	6	5%
Samtals	445,8	93,5	21%

Landspítali baðst undan því að rýna öll störf á spítalanum heildstætt með tilliti til þess hvort þau megi auglýsa án staðsetningar. Hins vegar tók spítalinn saman minnisblað þar sem ákveðin eining innan spítalans var rýnd og greint hvort mögulegt væri að flytja starfsemi hennar út fyrir höfuðborgarsvæðið. Að mati spítalans gæti það hugsanlega verið upplagt verkefni, í þeirri viðleitni að fjölga störfum á landsbyggðinni.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 35. Fjöldi stofnana sem skilaði greiningu var 32, eða 91%. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 6% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Mennta- og menningarmálaráðuneytið	70	11,5	16%
Borgarholtsskóli			
Fjölbrautarskólinn SuðurlandiSuðurlands	106	16	15%
Fjölbrautaskólinn í Breiðholti	131	0	0%
Fjölbrautarskólinn í Garðabæ	72	2	3%
Fjölbrautarskólinn við Ármúla	121,4	8	6%
Fjölmiðlanefnd	3	0	0%
Flensborgarskóli	79	27	34%
Framhaldsskólinn á Húsavík	16	0	0%
Framhaldsskólinn í Mosfellsbæ	41	1	2%
Gljúfrasteinn			
Háskóli Íslands	1672	0	0%
Íslenski dansflokkurinn	14,5	0	0%
Kvennaskólinn í Reykjavík	63	0	0%
Landbúnaðarháskóli Íslands	37	36	97%
Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn	77	3	4%
Listasafn Einars Jónssonar	5	0	0%
Listasafn Íslands	14,3	1,4	10%
Menntamálastofnun	62	39	62%
Menntasjóður námsmanna	35	0	0%
Menntaskólinn í Kópavogi	99	0	0%
Menntaskólinn í Reykjavík	103	4,5	4%
Menntaskólinn við Hamrahlíð	223	0	0%

Menntaskólinn við Sund			
Miðstöð íslenskra bókmennta	2	0	0%
Minjastofnun	18	9	50%
Náttúruminjasafn Íslands	13	8,5	65%
Rannsóknamiðstöð Íslands	53	0	0%
Raunvísindastofnun	94	8,5	9%
RÚV	268	28	10%
Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra	21	5	24%
Sinfóníuhljómsveit Íslands	100	1	1%
Tilraunastöð HÍ að Keldum	46	0	0%
Þjóðleikhúsið	177,5	9,5	5%
Þjóðskjalasafn	37	2,1	6%
Samtals	3873,9	219,9	6%

Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 6. Allar skiluðu greiningu. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 35% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	42	17	40%
Póst- og fjarskiptastofnun	28	4	14%
Rannsóknarnefnd samgönguslysa	7	0	0%
Samgöngustofa	149	51,5	35%
Vegagerðin	149	28	19%
Þjóðskrá Íslands	83	58	70%
Samtals	458	158,5	35%

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið

Fjöldi stofnana sem óskað var eftir greiningu frá að meðtöldu ráðuneytinu var 13. Fjöldi stofnana sem skilaði greiningu var 8, eða 62%. Niðurstaða greiningar sýndi að til greina kemur að auglýsa 38% starfa án staðsetningar, sjá nánar:

Stofnun	Heildarfjöldi stöðugilda í stofnun	Fjöldi stöðugilda sem talið er að hægt sé að auglýsa án staðsetningar	Hlutfall
Umhverfis- og auðlindaráðuneytið	39	4	10%
ÍSOR	65	0	0%
Landgræðslan	14	14	100%
Landmælingar Íslands			
Náttúrufræðistofnun Íslands	41	3	7%
Skipulagsstofnun			
Stofnun Vilhjálms Stefánssonar			
Umhverfisstofnun	75	72	96%
Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála	7,5	2	27%
Úrvinnslusjóður	3	0	0%
Vatnajökulsþjóðgarður	3,5	0	0%
Veðurstofa Íslands			
Þjóðgarðurinn Þingvöllum			
Samtals	248	95	38%

Utánríkisráðuneytið

Utánríkisráðuneytið hefur ákveðna sérstöðu þar sem ráðuneytið hefur ekki undirstofnanir á vinnusóknarsvæði höfuðborgarinnar. Ráðuneytið vann hins vegar greiningu á störfum innan ráðuneytisins. Af 149 starfsmönnum er talið að hægt sé að auglýsa 45 störf án staðsetningar sem gera 30%.

3. Þróun og framtíðarhorfur

Greining starfa hér að framan leiðir í ljós að í heildina ætti að vera hægt að auglýsa um 10% starfa hjá stofnunum og ráðuneytum á höfuðborgarsvæðinu, án staðsetningar, sem er í takt við markmið í gildandi byggðaáætlun. Til að það gerist þurfa þó störfin að losna svo hægt sé að auglýsa þau laus til umsóknar. Alls töldu 71% þeirra forstöðumanna sem tóku þátt í vefkönnuninni frekar eða mjög ólíklegt að 10% auglýstra starfa hjá þeirra stofnun yrðu án staðsetningar fyrir árslok 2024.

Þrátt fyrir að unnið sé að því að auka fjölbreytni starfa á landsbyggðinni þarf alltaf að miða að því að hæfasti umsækjandi hljóti starfið óháð búsetu.

3.1 Hröð tækniþróun og fjarvinna

Breyting hefur orðið á sviðsmyndinni síðan verkefnið um störf án staðsetningar fór af stað. Helst ber að nefna heimsfaraldur Covid-19 og áhrif sem hann hefur haft á störf og vinnustaði. Ýmiss konar störf hafa verið unnin heiman frá af starfsfólki og voru mun fleiri verkefni unnin frá heimilum starfsfólks en talið hafði verið að óreyndu að hægt væri.

Þótt margt sé líkt með fjarvinnu og starfi án staðsetningar er mikilvægt að gera greinarmun á þessu tvennu. Fjarvinna er starf sem skilgreint er innan hefðbundinnar starfsstöðvar en er ákveðið marga daga unnin utan hennar, þá oftast heiman frá viðkomandi starfsmanni eða á annarri óformlegri starfsstöð. Starf án staðsetningar er ekki bundið hefðbundinni starfsstöð innan veggja stofnunar heldur getur verið unnið hvar sem er á landinu, að því gefnu að viðunandi starfsaðstaða sé fyrir hendi.

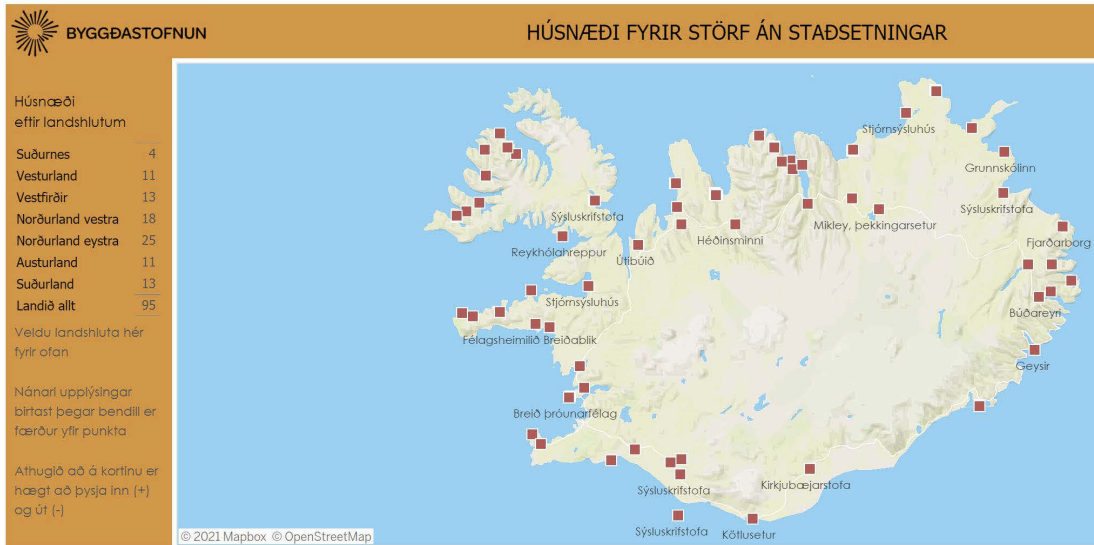
Stofnun sem ræður starfsmann í starf án staðsetningar ber að útvega honum vinnuástöðu á atvinnusvæði viðkomandi. Slík starfsaðstaða þarf að uppfylla ákveðna þætti og vera í samræmi við lög um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum.

3.2 Auglýsingar ríkisstofnana á Starfatorgi

Sú breyting hefur verið gerð á ráðningarkerfi ríkisins, Starfatorgi, að við skráningu lausra starfa er boðið upp á að haka við að starfið sé auglýst án staðsetningar og birtist það þannig á vef Starfatorgs.

3.3 Húsnæði fyrir störf án staðsetningar

Sem lið í því að ná markmiði um fjölgun starfa á landsbyggðinni tók Bygðastofnun nýverið saman upplýsingar um mögulegt húsnæði fyrir störf án staðsetningar. Var upplýsingum safnað saman með aðstoð landshlutasamtaka sveitarfélaga og útbúið gagnvirkt kort á vef Bygðastofnunar.

Myndin sýnir skjáskot af [kortinu á vef Byggðastofnunar](#).

Kortinu er ætlað að vera lifandi upplýsingabanki fyrir þá aðila sem áforma að sinna starfi án staðsetningar og fyrir ráðuneyti og forstöðumenn stofnana. Inni á kortinu birtast ákveðnar grunnupplýsingar um viðkomandi staði ásamt tengilið sem hafa skal samband við ef áhugi er fyrir hendi á að nýta sér húsnæðið. Kortið er unnið að beiðni samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins og er ætlunin að uppfæra upplýsingarnar sem þar birtast eins og þörf krefur.

3.4 Tæknilegir og mannauðstengdir þættir starfa án staðsetningar

Ákveðin sálfélagsleg ábyrgð hvílir á stjórnendum stofnana sem bjóða upp á störf án staðsetningar sem þörf er á að áréttu og reynslan í fjarvinnu vegna Covid-19 hefur m.a. kennt okkur.

Einn af lykilþáttum í tengslum við helgun starfsfólks í starfi er að það upplifi sig sem hluta af heild. Einstaklingur sem upplifir sig hluta af starfsmannahópi leggur sig meira fram fyrir hópinn, er almennt ánægðari í starfi, veitir betri þjónustu og er afkastameiri. Aukin ábyrgð hvílir á stjórnendum gagnvart starfsmanni sem ráðinn er í starf án staðsetningar. Huga þarf að því að starfsfólk sem starfar án staðsetningar viðhaldi góðum tengslum við samstarfsfólk og vinnustað. Eins þarf að gæta vel að starfstækifærum og starfsþróun einstaklinga sem starfa án staðsetningar þar sem reynslan sýnir að tækifæri þeirra geti verið takmarkaðri en annarra.

Árið 2020 voru 1765 störf auglýst hjá ríkinu á landsvísu. Tölfræði um hlutfall auglýstra starfa á milli höfuðborgarsvæðis og landsbyggðar annars vegar og tölfræði um fjölda starfa sem auglýst eru án staðsetningar er ekki aðgengileg. Á meðal tillagna framkvæmdastjórnar er að bæta tölfræði um málefnið þannig að hún sé tiltæk og aðgengileg. Mikilvægt er að geta fengið reglulegt yfirlit tölfræði um stöðu auglýstra starfa hjá ríkinu, verkefninu til stuðnings og aðhalds.

Miklar tækniframfarir sem auðvelda fjölbreytileika í starfsumhverfinu eru að eiga sér stað og skilningur, aðgengi og geta okkar til að nýta þessa tækni hefur aukist til muna. Með því öðlast vinnurmarkaðurinn ekki síður verkfæri til að greina hvaða störf geta fallið inn í þessa skilgreiningu og hvaða störf henta síður.

4. Tillögur

Þegar hefur eftirfarandi verið hrint í framkvæmd:

1. **Greining á störfum sem vinna má án staðsetningar.** Alls hafa 86% stofnana á höfuðborgarsvæðinu hafa unnið greiningu á því hvaða störf þau telji að megi auglýsa án staðsetningar.
2. **Upplýsingar um húsnæði fyrir störf án staðsetningar.** Hægt er að nálgast upplýsingar um [mögulegt húsnæði á landsbyggðinni](#), fyrir störf án staðsetningar, á gagnvirku korti á vef Bygðastofnunar.
3. **Leiðbeiningar um störf án staðsetningar gefnar út.** Kjara- og mannauðssýsla ríkisins hefur, ásamt Bygðastofnun, gefið út leiðbeiningar vegna starfa án staðsetningar, þar sem hvort tveggja er farið yfir mikilvæg tæknileg atriði sem og mannauðstengda þætti.
4. **Staðlaður texti um störf án staðsetningar.** Dæmi um texta sem notaður hefur verið í auglýsingar fyrir störf án staðsetningar
 - *Athygli er vakin á því að í samræmi við byggðastefnu stjórnvalda er starfið auglýst án staðsetningar.*
 - *Sérstaklega er vakin athygli á því að þeir sem ráðnir verða geta haft starfsstöð utan höfuðborgarsvæðisins á einhverjum af þeim starfsstöðvum sem Bygðastofnun hefur kynnt fyrir störf án staðsetningar og má finna á vefsíðu stofnunarinnar eða í sambærilegri aðstöðu.*
 - *Fyrirkomulag starfanna er þannig að þau krefjast þess ekki að vera bundin tiltekinni starfsstöð innan veggja ráðuneytisins heldur geta verið unnin hvar sem er á landinu, að því gefnu að viðunandi starfsaðstaða sé fyrir hendi. Að auglýsa störf án staðsetningar á vegum ráðuneytis og stofnana er liður í [aðgerðum stefnumótandi byggðaáætlunar til ársins 2024](#). Markmið er að fyrir árslok 2021 séu 5% auglýstra starfa án staðsetningar og að í árslok 2024 séu 10% auglýstra starfa án staðsetningar.*
5. **Málþing um störf án staðsetningar.** Málþingið „[Fólk færir störf](#)“ var haldið með rafrænum hætti þann 4. febrúar 2021 á vegum Samtaka sveitarfélaga á Norðurlandi eystra og Akureyrarstofu. Markmið málþingsins var að varpa ljósi á þá auknu möguleika sem felast í störfum án staðsetningar. Sérstaklega var sjónum beint að stefnu ríkisstjórnarinnar um að 10% allra starfa í ráðuneytum og stofnunum ríkisins verði auglýst án staðsetningar árið 2024. Fjallað hefur verið um málefnið víðar, t.d. var [staðsetning ríkisstarfa](#) umfjöllunarefni á haustþingi Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi í október 2020.
6. **Byggðaáætlun endurskoðuð og fjármagn til starfa án staðsetningar.** Samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra lagði, í júní 2021, fyrir Alþingi tillögu til þingsályktunar um endurskoðaða byggðaáætlun fyrir árin 2022–2036. Þar er m.a. lagt til að aðgerð um störf án staðsetningar verði framhaldið og að framlag til aðgerðarinnar af byggðaáætlun verði 46 m.kr. Í lýsingu á aðgerðinni segir að öll störf sem ekki eru staðbundin í eðli sínu verði skilgreind án tiltekkinnar staðsetningar þannig að búseta hafi ekki áhrif á val starfsfólks.

Þannig er gengið lengra en í núgildandi byggðaáætlun. Með þessari breytingu er lögð áhersla á að jafna dreifingu starfa á vegum ríkisins sem eru hlutfalllega flest á höfuðborgarsvæðinu og stuðlað að fjölbreyttu atvinnulífi sem víðast um landið.

Framkvæmdastjórn gerir eftirfarandi tillögur sem hafa það að markmiði að draga fram áherslur stjórnvalda um að auka fjölda auglýstra ríkisstarfa án staðsetningar á næstu árum ásamt því að auka gegnsæi á því hvernig þróun verður:

7. **Ráðuneytin fylgi eftir áherslu um störf án staðsetningar.** Ráðuneytin leggi áherslu á stuðning til stofnana við að ráða í störf án staðsetningar. Tækifæri eru til þess t.d. í fjárveitingarbréfi sem sent er stofnunum árlega, sem og í tengslum við samþykkt á þriggja ára áætlun stofnana. Þá er tækifæri til þess að kalla eftir upplýsingum um framvinduna í tengslum við innlegg stofnana í ársskýrslu ráðherra sem birt er lögum samkvæmt fyrir 1. júní ár hvert.
8. **Fræðsla og hvatning til forstöðumanna.** Kjara- og mannauðssýsla ríkisins sjái, í samvinnu við Bygðastofnun, til þess að reglulega fari fram umfjöllun og fræðsla um störf án staðsetningar.
9. **Tölfræði um framvindu markmiðsins sé tiltæk og aðgengileg.** Kjara- og mannauðssýsla tryggi, í samvinnu við Fjársýslu ríkisins, að tölfræði um atvinnuauglýsingar ríkisins sé aðgengileg, t.d. á vef Stjórnarráðsins, þar með talinn fjöldi auglýstra starfa án staðsetningar á hverjum tíma eða tímabili. Tryggt sé að nýtt ráðningarkerfi ríkisins/Starfatorg standist kröfur um a.m.k. árlega úttekt á fjölda auglýsinga um störf án staðsetningar. Forsenda góðrar tölfræði er að ráðuneyti og stofnanir nýti **ráðningarkerfi ríkisins** við skráningu á lausum störfum á Starfatorg.

Þá verði tryggt að tölfræði um störf án staðsetningar, sem unnin eru á hverjum tíma, sé aðgengileg úr mannauðskerfum ríkisins.
10. **Leiðbeinandi samræmd viðmið um kostnaðarpáttöku.** Kjara- og mannauðssýsla vinni, í samráði við ráðuneyti og Bygðastofnun, viðmið um kostnaðarpáttöku stofnana vegna starfa sem eru án staðsetningar.

